

Чернігівський національний педагогічний університет
імені Т.Г Шевченка

Валентьєва Т.І.

**ВИХОВАННЯ ПОЧУТТЯ КОМІЧНОГО
У СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ**

Методичний посібник

Чернігів - 2013

УДК 373.015.31:7 - 053.4(072)

ББК Ч 411.355Я73

В15

Рецензенти:

Кравченко Т.В. - доктор педагогічних наук, професор, завідувач лабораторії сімейного виховання Інституту проблем виховання НАПН України

Ващенко О.М. - кандидат педагогічних наук, доцент кафедри початкової освіти педагогічного інституту Київського університету ім. Б. Грінченка

Валентьєва Т.І.

В 15 Виховання почуття комічного у старших дошкільників: методичний посібник /Т.І. Валентьєва. - Чернігів: ЧНПУ імені Т.Г.Шевченка. -56с.

У посібнику вміщені орієнтовні методичні матеріали для організації роботи з виховання почуття комічного у старших дошкільників. Методичний посібник рекомендовано для вихователів ДНЗ та студентів спеціальності "Дошкільна освіта" педагогічних університетів.

УДК 373.015.31:7 - 053.4(072)

ББК Ч 411.355Я73

Рекомендовано до друку вченою радою факультету початкового навчання Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка (протокол № 4 від 18 грудня 2013 р.)

© Валентьєва Т.І.

ПЕРЕДМОВА

Важливість виховання емоційно-почуттєвої сфери особистості зумовлена тим, що саме завдяки емоціям і почуттям дитина навчається не тільки пізнавати складний спектр явищ і процесів навколишньої дійсності, а й виявляти адекватне ставлення до них. Однією з важливих складових емоційної сфери людини є розвинене почуття комічного, яке дає їй змогу оцінювати об'єкти та явища докільця з погляду доцільності – суперечності, відповідним чином реагувати на них за допомогою вербальних та невербальних засобів, відтворювати і створювати власне смішне.

Як і будь-які інші властивості людини, почуття комічного не є генетично заданим і незмінним; воно підлягає вихованню і коригуванню, поліпшуючи і збагачуючи в такий спосіб відносини дитини з оточенням, зі світом узагалі. Неувага до цих питань спричинює виникнення в дитини труднощів як у вираженні власних почуттів та емоцій, так і в розумінні емоційних станів інших людей, що врешті-решт може призвести до порушення міжособистісних взаємин, нанести шкоду психічному здоров'ю зростаючої особистості.

На сучасному етапі розвитку дошкільної освіти практичному аспекту виховання почуття комічного приділяють увагу А. Богуш, Н. Гавриш, Н. Старовойтенко, Л. Фесюкова. Проте результати експериментального дослідження засвідчують недостатність володіння старшими дошкільниками необхідними знаннями, ставленнями, поведінковими вміннями. Один із недоліків цього, на нашу думку, полягає у відсутності у педагогічних працівників методичних матеріалів, які можна було б використати під час організації виховної роботи відповідної спрямованості.

Методичний посібник побудований з урахуванням завдань Базової програми розвитку дошкільників „Я у Світі” і містить різні форми і методи стимулювання активності дитини: емоційно-ціннісної, креативної, художньої, пізнавальної, мовленнєвої та фізичної.

В основу реалізації рекомендованих видів виховної роботи покладено основні положення особистісно орієнтованої моделі навчання і виховання дошкільників, запропоновано різні способи створення радісної співтворчості дорослих і дітей з опертям на провідний вид діяльності дітей цього віку – гру.

Велику увагу в посібнику приділено залученню дітей до словесної творчості зі створення власного комічного під впливом сприймання літературних та народних творів відповідного змісту. Особливістю посібника є своєрідна структура його побудови - за фрагментами навчально-виховної діяльності дітей, що дасть вихователям змогу творчо підходити до планування занять та інших форм організації виховної діяльності з дітьми. Представлено зразки практичної реалізації методики з виховання почуття комічного у старших дошкільників, структура якої побудована з урахуванням основних завдань авторської програми „Сміхограй”.

Подані теми є орієнтовними і можуть бути використані вихователями на свій розсуд, зважаючи на особливості дітей, різні рівні розвитку у них почуття комічного. За необхідності той чи інший вид роботи можна повторювати, але при цьому бажано дещо змінювати його зміст, розширюючи в такий спосіб ознайомлення старших дошкільників із комічним.

Завдання на творення комічного не передбачають одержати чітко визначений результат – чим більше запропонованих дітьми варіантів їх виконання, тим краще. Але цю роботу не слід перетворювати на суворо регламентовану діяльність. Якщо якийсь вид роботи або ігрові дії викликають у дітей труднощі, краще замінити їх іншими, повернувшись до них пізніше, коли старші дошкільники набудуть необхідного досвіду. Загалом, у процесі виховання мають домінувати ігрові моменти, що сприятиме створенню невимушеної атмосфери як для пізнання дітьми сутності комічного, так і для оволодіння почуттям комічного на особистісному рівні.

Основні завдання роботи з виховання у старших дошкільників почуття комічного полягають у: розвитку в них естетичного сприймання дійсності і

міжособистісних відносин; розвитку мовлення і словесної творчості; вдосконаленні культури мовлення; формуванні основ оптимістичного світогляду; вихованні ціннісного ставлення до комічного; збереженні дитячої субкультури; сприянні естетичному, моральному та інтелектуальному розвитку дітей; формуванні за допомогою почуття комічного навичок ефективної міжособистісної взаємодії; створенні емоційно-комфортної атмосфери в дитячому колективі.

Дані матеріали апробовані у дошкільних навчальних закладах м. Чернігова, Чернігівської та Київської областей.

Тема 1. СВІТ НАСТРОЮ. КРАЇНА СМІХУ.

Мета: *формувати уявлення про емоційний стан людини - настрій; розвивати здатність покращувати настрій собі та іншим; виховувати емпатію, рефлексивні здібності; у казковій формі формувати у дітей позитивне світосприймання, уявлення про можливість існування протилежних поглядів на життя (песимізм і оптимізм), елементарне уявлення про "комічне" та його основні види: гумор, іронію, сатиру, сарказм, розвивати у дітей естетичний смак.*

✓ **Орієнтовний перелік видів діяльності:** *психогімнастичні вправи: „Котики”, „Промінець радості”, які виконуються у супроводі пісень „Котик”, „Промінець” (на сл. та муз Н. Май; розмальовування розмальовок „Зроби світ веселим”; читання оповідань І. Бутмана „Чарівники”, О. Колпакової „ Дуель навпаки ”; ігри: „Хвіст дракона”[6], „Жовтогарячі окуляри”; „Я теж”, „Танок з предметом”[6]; читання казки „Про Бубуку і Дадаку”, виконання емпатійної вправи: „Малювання свого настрою”.*

Фрагменти навчально-виховної діяльності:

- Діти, пропоную започаткувати гарну традицію: кожне наше заняття будемо розпочинати з того, що ми всі тримаючи один одного за руки, щиро посміхнемось один одному і по черзі скажемо своєму сусіду: „Доброго ранку, сонечко (ім'я дитини)”.

- Сьогодні ми поговоримо про настрій. Вважається, що у кожного з нас є душа: це не орган тіла, який можна відчутти на дотик, але на душевний стан можна вплинути словом, музикою, "відчутти його серцем" ... Саме душевний стан і визначає, який у нас настрій. Якщо на душі важко, неспокійно, то й настрій у людини поганий, а якщо легко, радісно, то і настрій хороший.

✓ *Вправи на розуміння і виявлення різних емоцій:* познайомити дітей (за допомогою малюнків) з різними видами емоцій, продемонструвати способи (вербальні та невербальні) вираження різних емоцій, (проговорити будь-яке речення по-різному: весело, сумно, здивовано, сердито).

✓ *Емпатійна вправа: „Малювання свого настрою”.*

Вихователь просить на аркуші паперу, поділеному навпіл, намалювати гарний і поганий настрої.

Діти за допомогою фарб або олівців малюють настрої. Вихователь розглядає малюнки ставить дітям запитання: „Які кольори переважають на малюнках, де зображено негативний настрої, і, які, де – позитивний настрої?”. Потім вихователь просить дітей за допомогою кольорів зобразити їх настрої. Особливу увагу треба звертати на ті малюнки, на яких зображено безрадінний негативний настрої. Вихователь просить розповісти про причини поганого настрою і пропонує подумати над тим, як можна допомогти дітям з поганим настроєм. (*Наприклад, запропонувати цим дітям уявити, який вигляд матимуть їх малюнки, коли поганий настрої зникне*).

✓ *Бесіда з дітьми: „Яким чином можна покращити настрої собі та іншим?”*

✓ *Робота з розмальовками: „Зроби світ веселим”* шляхом створення комічного ефекту засобами кольору та зображувальних елементів. (*Наприклад, діти малюють ведмедя рожевим кольором, слона – зеленим у жовту квіточку, лисицю – синім у жовтий кружечок та ін.*).

✓ *Читання і бесіда за оповіданням „Чарівники”:*

– Яку чарівну річ зробив добрий чарівник?

– Яким чином Оленка стала чарівницею?

– Яких людей в оповіданні названо чарівниками? (*відповіді дітей*)

- Люди, які приносять радість іншим, – справжні чарівники. Хто з вас був коли-небудь чарівником? Хочете навчитись бути чарівниками? Як ви думаєте, що для цього потрібно робити? Як ви вважаєте, це складно робити, чи для цього треба лише бажання?

Отже, настрої людини може бути хорошим і поганим. Про людину, в якій поганий настрої, можна сказати, що „у неї кішки шкребуться на душі”, а про людину з гарним настроєм говорять, що „в неї троянди цвітуть у душі”, або

„співають на душі солов'ї”. З чим ще можна порівняти поганий і гарний настрій?

✓ Читання оповідання „*Дуель навпаки*” *О. Колпакової*

– Яка погана звичка була у дітей класу?

– Як учителька вирішила подолати цю ваду?

✓ Гра „*Перестрілка компліментами*” за сюжетом оповідання *О. Колпакової*.

Діти по черзі говорять один одному приємні слова, називають хороші якості та зовнішні достоїнства, що сприяє підвищенню самооцінки, покращенню позитивної атмосфери у колективі.

Наприклад:

– У тебе гарні очі.

– А ти – не жадібний, даєш мені свої іграшки.

– А ти вмієш гарно танцювати.

– Діти, ви помічали, що є люди, в яких зазвичай гарний настрій, але є й такі, в кого все навпаки? Перших називають оптимістами, а других – песимістами.

✓ Читання розповіді „*Про Бубуку і Дадаку*”.

– Як прокидається Дадака?

– Як прокидається Бубука: як він називає будильник і що він намагається вранці з ним зробити, хто прибігає на підкріплення до будильника, хто перемагає у боротьбі за ковдру?

– Як умивається Дадака і що замість цього робить Бубука?

– Як Дадака і Бубука виходять із дому? Як характеризують Дадаку його слова: „Я сьогодні дорогою до школи п'ять разів прокотився льодовими доріжками! І тільки шість разів упав!”?

– Як реагує на сонячну погоду Бубука? За якої погоди, за словами Бубуки, „хороший собака хазяїна на прогулянку не витягне?”

– З якої позиції (оптимістичної чи песимістичної) дивляться на оточуючих людей Дадака і Бубука?

– Як вони поведуться у гостях? [17]

Отже, є люди, які намагаються радіти життю, а є такі, що поводяться навпаки – у всьому шукають щось погане.

✓ *Гра „Жовтогарячі окуляри”*

Хід гри: Діти одягають вирізані з картону окуляри і намагаються дивитись на негативні, на перший погляд, ситуації оптимістично.

Ситуації, які може запропонувати вихователь, для позитивного сприйняття: дощовий осінній день; снігові замети вище коліна; в магазині закінчились улюблені цукерки; влітку не поїхав відпочивати, а залишився у місті, та ін. [17].

✓ *Казка про мурашу*

Повертаючись додому, Мурашка дуже поспішала, адже наближався вечір і мурашник мав зачинятися. Вона тягнула важку квітку, пелюстками якої хотіла прикрасити кімнати. Раптом мурашка спіткнулась, полетіла з гірки, а квітка покотилася за нею і боляче вдарила її по лапці. На очах у Мурашки виступили сльози, вона лежала і не могла поворухнутися. І раптом почула насмішуваті репліки:

– Оце ти здорово впала. Ніколи не бачив нічого смішнішого!

– А як вона котилася з гірки, тільки ніжки мерехтіли.

– Упала і сидить, ото потіха!

– Діти, як ви вважаєте, чи смішна подія сталася з Мурахою?

(Робиться висновок, що сміх може бути добрим, а може бути злим).

– Як ви думаєте, який сміх приносить радість усім: і тому, хто сміється, і тому, чий якості чи дії висміюють інші?

– Як ви розумієте прислів'я: „Говорять на глум, а ти бери на ум”, „Добрий сміх не гріх, зі сміхом-то і біда в півбіди живе”?

Отже, якщо у тебе є недоліки, над якими кепкують, але які можна виправити, їх треба виправляти.

– Який спосіб покарання за провину з боку батьків ви б обрали (сміх чи крики, погрози)?

– Над чим сміятися ні в якому разі не можна? *(Відповіді дітей)*

✓ Гра-роздум „ Сміятися чи не сміятися?” (за Хаткіною М. А.)

Виберіть із наведених ситуацій ті, над якими можна посміятися, і ті, над якими сміятися не можна. Поясніть чому.

– Літня жінка з важкими сумками упала на льоду і не може підвестись.

– Ти послизнувся(-лась) на льоду і з'їхав (-ла) з гірки. Не забився. Сидиш у сніговому заметі по самі вуха.

– Твій товариш ніяк не навчиться читати за складами, хоча дуже старається.

– Ти відпочивав у бабусі у селі і помітно погладшав на її борщах і варениках. Дивишся на себе в дзеркало і думаєш: „Оце щоки! У міру вгодований чоловік у повному розквіті сил! Приладнаю пропелер і буду літати, ніби Карлсон!”.

– У вашому дворі живе дівчинка, яка ніяковіє з того, що вона повненька.

– У групу прийшла нова дівчинка, в якої немає батьків, тільки бабуся, і ця дівчинка завжди одягнена в дуже старенькі несучасні речі.

– Ти запізнювався у дитячий садок і забув зняти капці.

– У комедійному фільмі герої неправильно говорять, недоречно вживає певні слова і фрази.

– До тебе приїхала бабуся. Вона не розуміє модних слівцець, а її власне мовлення свідчить про те, що вона з сільської місцевості [17].

✓ Гра „ Створимо Плутанину”.

Діти разом із вихователем придумують схематичні моделі малюнків на кожну літеру алфавіту і дотепні назви до них. Наприклад, „Українські ієрогліфи”. Потім, використовують цей алфавіт, записують один із варіантів кінця фрази, продиктований вихователем, або придуманий самостійно. Вихователь називає початок фрази, а діти – її закінчення. Обирають переможця, який запропонував найсмішніше закінчення. (На особливу увагу заслуговують самостійно складені варіанти).

Приклади початку фраз:

✓ У холодильнику ми не знайшли нічого, крім...

- ✓ У цирку клоун для жонглювання використовував...
- ✓ Тато дбайливо вийняв із шафи...
- ✓ На обгортці сімейного фотоальбому зображено...
- ✓ На день народження мені подарували диск із мультфільмом під назвою...
- ✓ З прогулянки парком ми прийшли, тримаючи у руках повні оберемки...
- ✓ Мене запросили зніматись у рекламі, яка закликає купувати...
- ✓ Біля нашого будинку розташований дитячий садок, який має назву...
- ✓ На десерт у ресторані нам подали...
- ✓ Хлопчики (дівчатка) на свято Дня захисників вітчизни (8 Березня)

отримали від дівчаток (хлопчиків)...

Закінчення фраз: (рожевий огірок; сонячний зайчик; облетіла кульбаба; порожні консервні бляшанки; котлета у цукровій пудрі; обгортки від шоколадних цукерок; червиві яблука; жук-гноювик; мишачі хвостики; окуляри з розбитими скельцями; минулорічна газета; паличка від ескімо; перегоріла лампочка; хвостик від повітряної кульки; дірка від бублика) [11].

- ✓ Гра „Я теж”.

Вихователь переказує оповідання, діти після кожного речення, додають фразу „Я теж”.

- Зранку ми вирішили піти до цирку.
- Мишко зав'язав гарну краватку.
- Маша надягла гарне святкове плаття.
- Дорогою до цирку ми з'їли по морозиву.
- Купили квитки.
- Коли пудель стрибав через кішку, Мишко зі сміху ледь не впав з крісла.
- Коли дресирувальник засунув голову у пащу лева, Маша ледь не зомліла.
- Тигр стрибав через палаючий обруч.
- Тюлені грали з м'ячем.
- Клоун бігав за сонячним зайчиком.
- Ми бачили смішну мавпу.

– Ну, викопана макака. [11]

У цю гру можна грати, використовуючи спільно складені вихователем і дітьми речення. Наприклад: Жарти покращують настрій. Курка любить клювати зернятка. Свиня часто чухається об паркан. Корова п'є воду з бочки.

✓ *Домашнє завдання: пограти з батьками у вивчені ігри, скласти смішні речення для гри „Я теж”.*

Тема 2: КУМЕДНІ ТВАРИНКИ І СМІШНІ ЧОЛОВІЧКИ.

Мета: *формувати у дітей емоційно-позитивне ставлення до творів комічного жанру, вчити створювати за допомогою мовленнєвих засобів та засобів зображувального мистецтва нові кумедні тварини; формувати основи логічного мислення, розвивати творче мислення, удосконалювати навички емоційно виразного виконання художніх творів.*

Види діяльності: *гра „Неуважний художник”, читання творів про кумедних тварин, зокрема, оповідання А. Усачова „Розумна собачка Соня” та перегляд однойменного мультфільму (реж. В. Меджибовського), оповідання А. Мілна „Вінні-пук та всі-всі-всі”(уривки) та перегляд однойменного мультфільму реж. А. Хитрука, В. Суттєєва „Що це за птах?” та перегляд однойменного мультфільму реж. С. Мігунова, М. Носова „Бобік у гостях у Барбоса”, „Пригоди Незнайка” (уривки), Незнайко в сонячному місті” (уривки), Ю. Чеповецького „Пригоди М'якуша, Нетака та Непосидька”, С. Маршака „Отакий роззява”, Е. Успенського „Крокодил Гена та його друзі”, Л. Пантелєєва „Фенька”, А. Ліндгрена „Малюк і Карлсон”(уривки), Я. Стельмаха „Голодний, злий і дуже небезпечний”(уривки), виконання пісні „Смішний чоловічок” (слова П. Синявського, пер. О. Торгалова, муз. А. Журбини), слухання пісні (сл. В. Жук, муз. В. Богатирьова) „Песенка про следи”, гра „Намалюй кумедну тварину”, виконання пісні „Бем-ба ла бем-ба” (сл. О. Вратарьова), , малювання кумедної істоти за творами Н. Стефурак „Бадяка-Маняка” і Б. Міхальца „Чудернацький портрет небувалого звіра”.*

Фрагменти навчально-виховної діяльності:

✓ *Слухання пісні „Про сліди”.* Бесіда за піснею: Які незнайомі назви ви почули? Як ви думаєте, хто або що може бути носієм таких назв?

✓ Якщо діти не можуть самостійно дати правильну відповідь, вихователь допомагає їм.

✓ *Виконання пісні „Бем-ба ла бем-ба”*

1. На острові Лабемба,

В затоці Балабемба,

Жили собі звичайні

Співаючі слони

Жили собі та й годі,

Співали при народі,

А вранці при нагоді

Розказували сни.

Приспів:

Бем-ба ла бем-ба

Бем-ба ла бем-ба

Бем-ба ла бем-ба ба.

2. Прийшла зима на острів,

А там зима – це дощик,

Холодний довгий дощик,

Небесний водограй.

Але слонові сухо,

Бо два слонячі вуха –

Великі парасольки:

Накрійся і співай!

Приспів.

3. Набридло зимувати,

Під вухами співати,

Одна єдина думка

У кожного слона:

Коли ж це сонце вийде,

Коли ж нарешті прийде,

Зелена і весела

Танцююча весна

Приспів.

4. І сонечко заграло,

Веселка запалала,

Й на чисте поле вийшло

Зелене слоненя.

Чому ж це ти зелене?

Навіщо ти зелене?

Для чого ти зелене?

Тому що я – весна!!!

✓ *+ -Слухання казки В. Сутєєва „Що це за птах?”.* Бесіда за запитаннями:

– З ким із птахів помінявся частинами тіла гусак? Чи став гусак кращим від цього? – Яку кумедну назву можна вигадати птахові, на якого перетворився гусак?

– Покажіть рухами, як пересувався гусак, коли отримав лапи чаплі, дзьоб пелікана?

✓ *Гра „Неуважний художник”*

Хід гри: Дітям пропонують розглянути малюнки, на яких зображені тварини, що мають частини тіла від різних тварин, придумати їм назви, додаючи до назви однієї тварини назву іншої, наприклад, слонокінь, або, використовуючи

першу частину однієї назви і другу частину другої, наприклад, крокомот, бегедил.

✓ Читання вірша І. Міхальця і малювання чудернацької тварини за його змістом.

Чудернацький портрет небувалого звіра

Хай не вірить, хто не хоче -	Плаче, кумкає, регоче!
Але я на власні очі	Ззаду, спереду і скося
Бачив дивне це створіння:	Схожий він на качконоса!
Роги в нього - мов коріння,	З місць своїх усі зірвались
Вуса в нього - як в тюленя,	І на раду позбирались.
Очі - лагідні, зелені.	Тут були і депутати, -
Зуби тигра, крильця мушки,	Не було де їм стояти.
В ластовинні чорні вушка,	У людей на лицях страх:
Грива коника малого,	Нема звіра у книжках!
Борода дідка старого,	Тож питаються півночі:
Дзьобик качки, хвостик змійки,	- Де пан бачив? Ми теж хочем!
Довжелезні чорні війки!	У снігах? На моря дні?
Звір цвірінькає, муркоче,	- Ні, здається уві сні...

✓ Гра „Намалюй кумедну тварину”.

Хід гри: Діти працюють групами по троє. Аркуш паперу ділять на три рівні частини. Кожен із трьох дітей отримує завдання: перша дитина – намалювати голову будь-якої тварини, друга тулуб і третя – нижню частину тіла. Діти з груп, сідають за столики: за один – усі, хто малює голови; за другий – ті, хто малює тулуби; за третій – ті, хто малює кінцівки. Коли малюнки виконані, дітей знову об'єднують у групи, де дошкільнята складають частини так, щоб вийшов малюнок з кумедною твариною. Вихователь пропонує, використовуючи відомі дітям способи, створити ім'я тварині, придумати смішну історію за орієнтовними навідними запитаннями: що любить робити, що їсть, де живе тощо.

✓ Читання уривків з твору А. Мілна „Вінні-Пух і всі-всі-всі”

– Перекажіть найкумедніші уривки? Якою була б ваша поведінка на місці Вінні та інших героїв казки?

– Що у Вінні було навпаки? (дівчаче ім'я, спосіб спускання сходами тощо)

– Як ви вважаєте, Вінні був оптимістом? З чого це видно? Наведіть приклади. Хто з героїв казки песиміст?

✓ *Перегляд серії мультфільмів „Вінні-Пух” (реж. Ф. Хітрук).*

– Які відмінності ви помітили у мультфільмі, порівняно з книгою?

– Які риси героїв мультфільму ви оцінюєте, як кумедні? Перекажіть епізоди, які здалися вам найсмішнішими?

✓ *Гра „Якби”.*

Вихователь читає дітям ще раз пісеньку Вінні-Пуха:

„Якби бджолою став Ведмідь,

Ведмедиком Бджола,

Ніхто би з них так високо

Не будував житла”.

Вихователь пропонує дітям пофантазувати, що було б, якби: ведмеді стали бджолами (який мали б зовнішній вигляд, де б жили, що б їли, як би пересувалися тощо); що вигадав би Вінні-Пух, якби знайшлася тільки рожева (жовта, червона) кулька? Придумайте пісеньку, яку б тоді він міг співати?

✓ *Читання уривку з твору Е. Успенського „Крокодил Гена та його друзі”.*

– Як друзі розв’язали проблему із заміною головної героїні Галі у виставі „Червона Шапочка”?

– Чи згодні ви зі словами Галі, сказаними крокодилові Гені, який мав грати Червону Шапочку: „ Якщо ти гарно зіграєш, ніхто й не помітить підміни. Талант творить чудеса!”.

– Чи добре Гена знав свої слова?

– Чому, на вашу думку, діти були в захваті від вистави?

✓ *Гра-драматизація уривку з твору „Крокодил Гена та його друзі”:*

На сцені з’являється Гена у червоній шапочці. Він іде і співає:

„Вулицями ходила Велика крокодила...”

– Здрастуй, Червона Шапочко. Куди це ти прямуєш? (зображує переляк)

– Та так просто. Гуляю.

– Можливо, ти йдеш до своєї бабусі?

– Так, звісно, - схаменувся крокодил. - Я йду до неї.

– А де живе твоя бабуся?

– Бабуся? В Африці на березі Нилу.

– А я був упевнений, що твоя бабуся живе он там на галявині.

– Цілком правильно! Там у мене теж живе бабуся. Двоюрідна. Я саме збирався зайти до неї. *(Вовк побіг до бабусиної хатинки, з'їв бабуся, ліг у ліжко. До будинку підходить Гена).*

– Здрастуйте, – постукав він у двері. – Хто тут буде моя бабуся?–
Здрастуйте, – відповів вовк. – Я ваша бабуся.

– А чому в тебе такі великі вуха, бабусяю?

– Щоб краще тебе чути.

– А чому ти така кудлата, бабусяю?

– Та все ніколи поголитися, онучечко, забігалася я... А зараз я тебе з'їм!

– Ну це ми ще побачимо! – сказав Гена і кинувся на сірого вовка.

✓ *Домашнє завдання: взяти з групової бібліотеки будь-який твір про кумедних тваринок чи смішних чоловічків, читати вдома разом з батьками, попросити батьків записати найкумедніші фрази або короткі уривки з прочитаного. (записуються вихователем до групового „Словничка веселих фраз“)*

Тема 3. СМІШНЕ ГРИЗІННЯ ГРАНІТУ НАУКИ.

Мета: *формувати ціннісне ставлення до творів комічного змісту та вміння проводити паралелі між ситуаціями у художніх творах і у житті, вчити дітей цікаво, емоційно розповідати про випадки із життя, з метою створення комічного ефекту застосовувати прийом переказування оповідання, змінюючи імена комічних героїв на імена дітей групи, переказувати твори від першої особи; виховувати здатність щиро сміятись над власними помилками, виховувати позитивне ставлення до навчальної діяльності.*

Види діяльності: *перегляд випусків кіножурналу „Єралаш“, читання оповідань М. Дружиніної „Неслухняні курчатка“, Л. Камінського „Мій*

чотириногий друг”, „Робота над помилками”, декламування дітьми смішних уривків з творів школярів, смішних віршів про школу Г. Бойка, переказування оповідань В. Драгунського „Зачарована буква”, Л. Пантелєєва „Буква Ти”, В. Чемерис „Магічне число сім”, драматизація сценки „Мальвіна навчає Буратіно” за мотивами казки О.Толстого.[2], організація мовленнєвих ігор за сюжетом художніх творів

Фрагменти навчально-виховної роботи:

✓ *Бесіда після читання оповідання М. Дружиніної „Неслухняні курчатка”.*

– На якому уроці мала місце ця смішна подія?

– Що запланувала зробити на уроці вчителька? Якими справами вона займалася одночасно і що з цього вийшло?

– Чому в зошиті Ручкіна виник запис з таким початком: „Ціп-ціп, мої курчатка, я вас покараю, ви у мене дочекаєтесь. Ціп-ціп, мої малятка, негідники, як ви себе поводите!... „?

– Як відреагували діти класу на прочитаний учителькою запис Ручкіна?

✓ *Гра „ За двома зайцями”.*

Давайте пограємо в гру, взявши за зразок історію з оповідання. Вихователь пропонує згадати будь-який добре відомий усім дітям групи віршований твір і задля сміху вплести у його зміст чий-небудь слова.

Наприклад, у зміст заклички: „Вийди, вийди, сонечко” вплести вмовляння мамою дитини поїсти: „**Вийди, вийди, сонечко**, скільки я маю разів тебе запрошувати до столу, **на дідове полечко**, сідай швидше - суп уже захолов, **на бабине зіллячко**, поки не поїси - на вулицю не підеш...” тощо.

✓ *Бесіда за прочитаним оповіданням Л. Камінського „Робота над помилками”.*

– Як ви думаєте, вчителька звернулась до дітей словами „панове грамотіі”, вважаючи їх грамотними?

– Чому дітям стало весело, коли вони прочитали складені Брюквіним речення зі слів, що починалися на літеру „А”: „У Андрія Артамонова в акваріумі

абжилася атакенна акула. Акула аб'їдається апельсинами, авачами і абажурами”?

– Чи вказували діти на істотні помилки у реченнях?

– Що вийшло, коли Брюквін змінив слово "акула" на "баксер" урахувавши репліку Артамонова про те, що в нього є тільки собака боксер?

– Яких змін зазнало речення, коли, урахувавши зауваження однокласниці, Вітя у словах змінив більшість літер „А” на літери „О”?

– Яке речення склав Артамонов? Чому вчителька не була задоволена тим, що він написав?

✓ *Гра „ Склади зі слів нісенітницю”.*

Вихователь пропонує дітям скласти нісенітницю, використавши запропоновані слова, що починаються на одну літеру або дїбравши власні.

Наприклад, вихователь може дати такі слова: „Слон, сїльничка, сердитий, свиня, снїжинка, сукня”, з яких діти складають речення, наприклад: „Сердитий слон сховався у сїльничку”, „Свиня у сукні, як снїжинка”.

✓ *Читання оповідання Л. Пантелєєва „Буква Ти”.*

Вихователь перечитує, найсмішніші, на думку дітей, фрази.

Бесїда за запитаннями:

– Яка літера стала найскладнішою для Іринушки? Як вона назвала цю літеру?

– Що у неї вийшло, коли вона прочитала речення, яке мало звучати так: „Якову дали яблуко”?

– На яку неправду довелося піти автору, щоб Іринушка зрозумїла літеру?

– У якому значенні (прямому чи переносному) вжиті автором в оповіданні вирази: „скажи про себе”, „попастись на вудочку”. У якому значенні зрозумїла Іринушка перший вираз?

– Які слова наводить автор для прикладу, яким чином читала б Іринушка слова з літерою „я”, якби не зрозумїла, як правильно слїд читати літеру?

✓ *Гра "Іринушки"*

Вихователь пропонує дітям створити слова, як це було у героїні

оповідання (*першу літеру „Я” змінюють на склад „Ту”*), а також пограти у гру навпаки: вихователь чи дитина називає змінене слово, а інші діти вгадують, яке слово зазнало змін. Напр.: тищірка - ящірка, Тина - Яна, тийце - яйце та ін.

✓ *Інсценізація уривків діалогів Іринушки з автором за оповіданням „Буква Ту”.*

✓ *Читання твору Л. Камінського „Мій чотириногий друг”.*

- Леонід Камінський був талановитим дитячим письменником, художником. Він називав себе вчителем сміху, говорив, що дає дітям уроки сміху.

– Як ви вважаєте, чи важливі у житті „уроки сміху”, як вони допомагають людині? Сам Камінський говорив, що „Сміх народжує оптимізм”.

– Чому вчителька, зайшовши до класу, оголосила, що сьогодні буде урок гумору?

– Що робила вчителька на уроці, і чому дітям було так смішно?

– Які влучні дотепні коментарі прочитаному давала вчителька?

– Який уривок з творів дітей справив на тебе найбільше враження? Про що в ньому йшлося?

Л. Камінський протягом життя збирав смішні вислови дітей, кумедні уривки з творів, написані молодшими школярами. Пропоную вам послухати деякі з них:

„Прийшла весна, все зазеленіло і закукурікало”.

„Курка клюнула черв'яка у шию”.

„У мене є бабуся і дідусь - це татова мама і мамина тато”.

„Чапля живе у болоті, у неї гострий клюв і одна нога”.

„Уся морда лося була увішана гіллястими рогами”.

„У лісі голосно співали птахи і звірі”.

„У мого тата витягнутий ніс з двома бровами”.

„Птахи бувають співочі і каркаючі”.

„З усіх шкільних предметів мені найбільше подобаються канікули”.

„Я дуже поважаю свою вчительку, особливо 8 Березня”.

„Він озирнувся і побачив, що за ним з усіх ніг бігла корова, яка спокійно жувала”.

„Найотруйніший гриб – бліда поганка, її укусу страшніший за укусу отруйної змії”.

„Усе літо я провів у бабусі у селі. Я допомагав їй поливати грядки, мити поли, колов дрова та інші речі”.

„З Пушкіним я познайомився ще у дитячому садку”.

„Однією рукою Ілля Муромець тримає спис, а іншою дивиться вперед”.

„Мій дідусь працює пенсіонером, а брат медсестрою”.

„Мені подобається професія вчителя, тому я хочу стати хірургом”.

✓ *Розігрування міні-сценок за анекдотами про шкільне життя.*

Кмітливий.

Учитель вирішив перевірити учнів на кмітливість:

– Хто хоча б один раз обпікся, той завжди боїться вогню. Скажи що-небудь схоже.

Учень відповів:

– Кого один раз помили, той боїться води!

Заздрість.

– Тату, наш учитель тобі заздрить.

– Це ж чому?

– Бо постійно повторює: „Ех, якби я був твоїм батьком!”

А де ж Юрко?

На уроці малювання вчителька запитала у Петька.

– Що це зображено на твоєму малюнку?

– Пустун Юрко, який упав з дерева.

– Дерево то я бачу, а де ж Юрко?

– Він забився і побіг додому.

✓ *Бесіда за твором „Зачарована буква” В. Драгунського.*

– Діти, чи можна кепкувати над чужими вадами, які людина, з певних причин, не може на даний час виправити?

– Що ж викликає сміх у цьому оповіданні? (*Відповіді дітей*). Отже, кожен із дітей сміявся над іншим, вважаючи, що лише він може правильно вимовити це слово. Насправді ж ніхто не міг правильно вимовити слова „шишки”. Це і створило смішний ефект.

– З приводу цього існує народне прислів'я: „Смієшся над Хомою, вчись сміятись і над собою”.

– Згадайте, поведінку малюків із твору М. Носова „Як Незнайко був художником”, коли вони розглядали карикатури інших, і – коли бачили свою? Як ви гадаєте, чи вміли вони сміятися над своїми помилками, якщо навіть власна карикатура не викликала у них сміху?

– Американська акторка Етель Беррімор говорила: „Дорослим ви стаєте того дня, коли ви вперше по-справжньому посміялися... над самим собою!” Чи можете ви посміятися зі своїх вад і помилок, яких можна позбутися? (*Вихователь наводить проблемні ситуації, а діти колективно вирішують, чи можна і як саме з гумором розв'язати певну ситуацію*).

✓ *Домашнє завдання: пограти з батьками у вивчені ігри, попросити батьків знайти гуморески та дитячі анекдоти про навчання, навчитися виразно їх декламувати.*

Тема 4. ВЕСЕЛО ПРОЩАЄМОСЯ З НЕГАТИВНИМИ ЯКОСТЯМИ

Мета: *виховувати у старших дошкільників оптимістичне ставлення до життя, до подолання власних негативних якостей та хиб у поведінці, закріплювати норми і правила поведінки, подані в іронічній і сатиричній формах, розвивати вміння помічати свої негативні якості (брехливість, жадібність, хвалькуватість, образливість, балакучість, упертість тощо) і виховувати бажання позбавлятися їх.*

Види діяльності: читання творів Д. Білоуса " Сашко замазура", Г. Остера „Шкідливі поради”, О. Бобиря „Роби не так, як Нетреб'як”, Г. Малик „Вухо чи лампочка?”, В. Бутрім „Заздрісна муха” та „Жадібна жаба”, С. Михалкова „Сашкова каша”, „Хома”, „Щеплення”, О. Раскіна „Як тато ображався”, М. Пригари „Тайна”, К. Чуковського „Федорине горе”, „Мийдодір”; інсценізація гуморесок Г. Бойка, П. Глазового,

Фрагменти навчально-виховної діяльності:

– Діти, назвіть відомі вам негативні якості людей? Давайте кожен по колу за чергою називатиме по одній негативній якості, з якими необхідно боротися. Інші діти пояснюватимуть, чому ця вада негативна і чому потрібно від неї звільнитись.

✓ Читання байки В. Бутрім „Про заздрісну Муху”.

Про заздрісну Муху.

Хоч заздрість - це вада
Й образливе слово,
Про заздрісну Муху
Піде в нас розмова.
Та Муха від заздрощів
Завжди синіла.
Коли в когось радість,
То Муха марніла.
У когось обнова -
У Мухи сверблячка.
Хтось чимось прославився -
Мусі болячка.
Купив хтось на літо
Путівку до Сочі -
У Мухи на лоб
Повилазили очі.
Тож заздрість - не вада лише,
А й хвороба!
Вся синя, змарніла,
З очима на лобі
Попленталась Муха
В лікарню до міста,

Щоб лікар їй очі
Поставив на місце.
Аж тут під'їжджає
Комар в лімузині.
Недавно придбав він
Його в магазині.
- Сідайте, я вас підвезу,
Пані Мухо!
Та в Мухи від заздрощів
Сталась задуха.
Щось стиснуло горло,
І Муха упала.
І ніжки свої, бідолашна,
Задрала.
Сконала, нещасна,
Від тої задухи.
Ти висновок з байки
Цієї послухай:
Коли б завидющої вдачі
Не мала,
Жила б Муха й досі
Й печалі не знала.

- На яку „хворобу” страждала муха ?

– Який вона мала вигляд, коли у неї були напади заздрощів? Намалуйте „хвору” муху.

– Чим закінчилась історія про муху?

– Про що сказано в останніх рядках вірша? Який висновок можна зробити з цього?

Аналогічну роботу проводимо за байкою „Про жадібну Жабу”.

Про жадібну Жабу.

Жила колись скупа напрочуд Жаба

Нагадувала чимось вона краба.

Сундук добра великий дуже мала,

Але нікому й крихти не давала.

Зневажливо дивилася навколо,

Ні з ким не подружилася ніколи

І від пихи бундючно роздулась,

Аж раптом "бульк" - і навпіл розірвалась!

Десь на болоті і тепер ще, мабуть,

Гниють сундук і два шматочки Жаби.

А хто про це, скажіть на милість, знає?

Чи добрим словом хтось її згадає?

– Чи хотіли б ви мати друзів з такими якостями? Чим погано, коли друг занадто образливий, заздрісний, жадібний, не вміє зберігати таємниць? Які якості є особисто у кожного з вас, з якими ви б хотіли попроситись назавжди?

✓ *Читання і інсценізація гуморесок П.Глазового.*

„Казка”

Вже ніч на дворі. Не спить дитина.

Схилився батько над ліжком сина

І виявляє любов і ласку.

– Послухай, – каже, – синочку, казку.

Так, значить, дід жив і, значить, баба.

Була в них, значить, ще й курка ряба.

І сіла, значить, вона в гніздечко

І, так сказати, знесла яєчко.

Дід бив яєчко і баба била.

Ну баба, значить, теж не розбила.

А, так сказати, пробігла мишка... -

І тут синочок схопився з ліжка:

– Все значить, значить та так сказати...

Не треба казки! Я хочу спати.

– Діти, які слова називають „словами-паразитами”, чому, на вашу думку, вони мають таку назву? Чи вживаєте ви такі слова?

– Які „слова-паразити” вживав татусь у гуморесці? Якою стала казка через уживання татом слів-паразитів? Чому вона стала смішною? Як ви думаєте, слова-паразити роблять мову кращою, виразнішою, чи навпаки?

✓ *Домашнє завдання: прочитати разом з батьками смішні твори про негативні якості.*

Тема 5. МІХ ЗІ СМІХОМ ВІД НАРОДУ

Мета: *виховувати любов до невичерпного джерела мудрості - народних творів комічного змісту, продовжувати вчити дітей емоційно сприймати образний зміст народних творів збагачувати словник образними народними виразами, удосконалювати виразне мовлення.*

Види діяльності: *читання українських народних казок „Як мужик пана дурив”, „Таке і гірше за таке”, „Язиката Хвиська”, „Пан і коза”, „Про дурня”, „Як Микола був коровою”, „Як пан по-німецькому говорив”, „Потреба, білий і сонце в решеті”, „Про дурня”, а також народних усмішок, жартів, нісенітниць, приказок, докучливих казок, дражнілок, небилиць як зачину або кінцівки казки.*

Фрагменти навчально-виховної діяльності:

– Життєрадісність, оптимізм є рисами, які допомагали українському народу долати труднощі, достойно переживати важкі часи.

✓ *Робота з народними порівняннями, пряме значення яких діти передають через малюнки.*

✓ *Бесіда після читання казки „Язиката Хвеська”.*

– Чому Хвеська названа язикатою? Коли так кажуть про людину, позитивну чи негативну якість мають на увазі?

– Як ви розумієте вирази: „Не вмiє язика за зубами вдержати”, „Усе довгим язиком розплеще”. У прямому чи переносному значені вони вжиті? Про кого ці слова?

– У який спосіб надумав Петро відучити жінку від поганої звички? Чи був дотепним і смішним спосіб, який вигадав Петро?

– Якими словами кума вмовляє Меланку розповісти новину?

– Який епізод казки став найсмішнішим для вас? Перекажіть його.

✓ *Психогімнастичні вправи і етюди:*

- Діти, розгляньте ілюстрації Ю. Криги до цієї казки, а потім передамо свої почуття через рухи та вираз обличчя. Вихователь просить дітей показати, як Петро, чухаючи потилицю, думає про те, як навчити жінку „тримати язик за зубами”; як здивувалася Хвеська, побачивши небилиці наяву; як „зберігають таємниці жінки”, коли збираються разом.

– Мудрий народ нерідко вплітав у казки смішні зачини і кінцівки .

От, наприклад, щасливий кінець казки: „Там-то вже бал був, можете собі погадати! Вилами молоко їли, по борщі човнами плавали! І я там був, мед-пиво пив, по бороді текло, а в роті сухо було”.

✓ *Бесіда за казкою „Як Микола був коровою”.*

– Прослухайте твір і скажіть, яким був пан?

– За що Микола вирішив провчити пана?

– На вашу думку, чи веселий спосіб придумав Микола, щоб „пошити в дурні пана?”

– Що прошепотів на вухо корові пан?

✓ *Бесіда за народною казкою „Таке і гірше за таке” та інсценування за ролями уривку з неї.*

– Що придумала мудра жінка, щоб провчити попа?

– Як ви розумієте вираз „ледь за животи не беруться”?

– Виконання за ролями уривка з казки починаємо зі слів: „Чи ви бачили таке?” (*Одна дитина говорить слова за попа, а інші діти відповідають за людей*).

✓ Читання народної плутанини „Телятко” і розгадування її справжнього змісту.

– Сестри-вечір, добрички! чи не телячили мого бачатка?

– А яке ж твоє бачатко?

– Під сіреньким черевеньке, на лисинці лобок, на шії китичка, на мотузоці хвостик. – Телячили, сестричко, телячили! захвостило задерю, поочеретило геть до бігу.

✓ *Домашнє завдання: прочитати з батьками смішні народні казки, усмішки, дражнилки, вивчити короткий комічний народний твір напам'ять.*

Тема 6. МАЛЕНЬКІ МЮНХАУЗЕНИ.

Мета: вчити застосовувати прийоми фантазування, розвивати творчі здібності, уяву; удосконалювати культуру мовлення.

Види діяльності: читання уривку з твору Е. Распе „Пригоди барона Мюнхаузена”: „Скажена шуба”, М. Носова „Фантазери”, Л. Камінського „Сева і чарівник”, „Так і ні”, проведення ігор: „Смішний калейдоскоп”, „За царя гороха”, „Смішні фантастичні історії”.

Фрагменти навчально-виховної роботи:

✓ Гра „Смішний калейдоскоп”.

Мета: сприяти формуванню практичного засвоєння основ логічного мислення: операцій класифікації, систематизації, узагальнення, дедукції та індукції.

Хід гри: Вихователь готує картки, які мають бути розподілені за логічними групами і за цим принципом розкладені окремо: „Фрукти та овочі”, „Посуд”, „Тварини”, „Рослини”, „Техніка”, „Меблі”, „Члени родини” та ін. Дитина бере дві

різні картки і з двох об'єктів створює один, якого у реальному світі не існує. „Літак” + „Ведмідь” = „Летючий ведмідь”.

Цю гру можна проводити в дещо інший спосіб: діти беруть різні картки: на одних подані малюнки живих істот, а на інших зображені не однакові фігури різного кольору і фактури. Завдання - створити нову істоту. Наприклад, ведмідь + зелений трикутник з гладенькою блискучою поверхнею = зелений трикутний блискучий ведмідь.

✓ *Бесіда за оповіданням „Так і ні” Л. Камінського.*

– Що чарівного сталося в оповіданні? Чому воно має таку назву?

– Чи очікувала тьотя Рима, говорячи коту: „Правда, Льоша?”, відповіді на своє запитання? Як вона відреагувала на його відповіді?

– Як тьотя пояснила, заспокоївши себе, причину того, що кіт розмовляє?

– Яка кумедна кінцівка оповідання?

✓ *Бесіда після читання оповідання „Сева і чарівник” Л. Камінського.*

– Чи випадково автор дав головному героєві оповідання таке прізвище? Яку вдачу мав Сева?

– Кого зустрів Сева: що і в якому обсязі попросив?

– Що з цього вийшло?

– Що сталося у кінці оповідання? Хто в цьому винний?

✓ *Гра „Чарівництва для Завидющенка Севи”.*

Вихователь пропонує придумати смішні чарівництва, які могли б статися з Севою, якби він випадково подивився не на те, на що хотів, подивитися?

(Наприклад: *дівчачі косички і бантики, вуса і борода тощо*).

✓ *Гра „Кумедні фантастичні міні-історії”.*

Вихователь пропонує буденні звичайні ситуації, до яких дітям слід придумати незвичайні кумедні наслідки. Бажано складати історії колективно. Вихователь може використовувати допоміжні засоби: малюнки, які наштовхнуть дітей придумати подальший розвиток подій, план створення історії, використання опорних слів тощо. Дітей залучають до використання основних прийомів

фантазування (зменшення-збільшення; додавання фантастичних властивостей), антропоморфізм (наділення об'єктів людськими властивостями), перетворення людини у будь-який об'єкт).

Наприклад, вихователь може запропонувати такі ситуації: дівчинка пекла торт (*опірними словами можуть бути: вимазалася, стала схожа, кішка злизувала*); хлопчик майстрував табуретку; мама купила велику рибу; дівчинка прикрашала ялинку; дівчинка відкрила шафу з одягом.

Пропонуємо орієнтовний план запитань створення кумедної нереальної розповіді:

1. Що кумедного і незвичайного сталося з героєм або предметом? До чого це призвело?

2. Якою фантастичною властивістю став володіти головний герой (предмет)?

3. Як він нею скористався? Які невідповідності сталися після цього?

Наводимо приклади міні-історій:

Дівчинка в'язала светр: заплуталась у нитки, як у кокон, і на декілька годин перетворилась у метелика, і, як на батуті, стрибала з квітки на квітку.

Хлопчик старанно чистив черевики, в результаті чого від них залишилися лише підшви. Але вони набули на один день фантастичних властивостей, стали літаючими. Було лише одне неподобство - хлопчику було складно втриматись на підшвах, і тоді він приклеїв їх до шкарпеток, що дало йому змогу вправно маневрувати подвір'ям свого дому.

✓ *Гра "Якщо"*.

Складання колективних оповідань проводимо за такою схемою: вихователь запитує: „Що станеться, якщо?“ і пропонує якісь обставини:

- стане модним використовувати посуд як елементу одягу;
- усі люди раптом стануть ліліпутами;
- люди почнуть ходити догори ногами;
- усі предмети навколо нас стануть їстівними.

✓ Гра "За царя Гороха".

Вихователь запитує, у якому випадку вживають вираз "за царя Гороха". Так, вираз означає "дуже-дуже давно". Нехай, кожен, розглянувши малюнок К. Ротова „Плуганина” по черзі складе речення нереального змісту, яке починається словами: „За царя гороха...”. Згодом завдання ускладнюємо: дітей просять придумати смішні нісенітниці, нібито зі свого життя.

На початкових етапах вихователь може запропонувати вибрати готовий початок розповіді:

„Коли я був (-ла) маленьким (-ою)... (мама купила кавун розміром з новонароджене слоненя 100 кг вагою; тату подарували капці-скороходи; кіт приніс додому невиховану рибу, що вміла розмовляти; дідусь спіймав у басейні древню пляшку з листом, у якому писалося, де заховано скарб; хлопчику подарували 100 кольорових кульок і його підхопило вітром тощо).

Приклад смішної розповіді: „Коли я був маленьким, був такий час, що з крану, де мала бути гаряча вода, текло молоко, а з крану, де холодна вода, - сік. Мама мусили варити супи-борщі із соком замість води, людям довелось приймати молочні ванни, тощо”. Діти колективно можуть продовжувати розповідь.

Тема 7. КУМЕДНІ ПРИБУЛЬЦІ З ІНШОЇ ПЛАНЕТИ

Мета: *формувати уявлення про будову слів, навчати дітей створювати оказіоналізми, беручи за зразок новотвори вихователя, виховувати бажання створювати власні комічні продукти.*

Види діяльності: *мовленнєві ігри, слухання казок О. Майбороди "Халва машиняткові", читання віршів А.Усачова "Пудінг", Б.Заходера "Кит і кіт" організація ігор "Іноземці", "А упала Б пропала", "Засобакали гавки", "Нові смішні назви знайомих слів", читання за ролями дитячих анекдотів і усмішок, малювання кумедних прибульців з іншої планети.*

Фрагменти навчально-виховної роботи:

Вихователь показує дітям звичайну тарілку і розповідає, що саме на ній до нас прилетіли гості. Просить дітей відгадати, хто ж міг прилетіти таким

незвичайним способом. Герої нашого заняття кумедні смішні інопланетяни з далекої планети, які знають про нашу мову зі своїх не зовсім правильних підручників.

✓ *Читання і робота над казкою Майбороди О. "Халва машиняткові"*

Ось яку казку Інопланетяни склали у подарунок для дітей нашої групи і нашептали її на вушко О. Майбороді:

Халва машиняткові!

(наводимо уривок з казки)

„Пацятого квизня мудрував Пас Бульбас гуляйвиною. Дивується, Машинятко кваче.

– Бом квачеш, муліненьке? – заплатив йойо Бульбас.

– Рудиця Лиса кашалотну цюкурку поціпила! - відвопило Машинятко.

– Цюкурку поціпила?! – вимокнув Пас Бульбас, топім дудув: – Не хвалися!

Забриємо...”

Вихователь спочатку читає твір повністю, чим зазвичай викликає радість дитячого колективу. Потім у стилі оповідання можна поставити дітям запитання:

Наприклад:

– Чог вие заразуміли зі кезки? Якщо діти не зрозуміють запитання "інопланетянською" мовою, запитати українською.

Після читання, діти разом з вихователем розшифровують зміст казки. Вихователь частково допомагає дітям: ставить навідні запитання, просить пригадати співзвучні слова співвідносні до слів, вжитих у казці. Після цього вихователь читає відновлений текст:

Хвала мишеняткові!

„П'ятого (двадцятого, п'ятнадцятого) квітня мандрував Пес Барбос галявиною. Дивиться, Мишенятко плаче.

– Чом плачеш, маленьке? – запитав його Барбос.

– Руда Лисиця шоколадну цукерку поцупила! – відповіло Мишенятко"

– Цукерку поцупила?! - вигукнув Пес Барбос, потім додав: – Не хвилюйся!

Заберемо...”

✓ *Гра " Нові і смішні назви знайомих слів".*

Хід гри: вихователь пропонує придумати для відомих предметів нові назви, які до певної міри розкривають якусь ознаку об'єкта чи явища, що характеризується. Діти мають впізнати слова, задумані іншими дітьми.

Наприклад, старші дошкільники можуть придумати такі нові назви: „лопата – копушка, копало, палка-копалка”, „парасолька – дощосолька, намет від дощу, дах для голови”, „шиття – голкотикання”, „вирізання – діркорізання, криві танці залізних ніжок”, „сніжинка – пухоперинка, цукринка”, „яйце – куряйце, кокойце”, „лампа – світило, груша зі світлом” тощо.

✓ *Гра „Іноземці”.*

Перед початком гри вихователь читає вірш А. Усачова „Пудинг”:

Люблять всі англійці
Смакувати ПУДИНГ,
Бо для них цей ПУДИНГ –
Найсмачніший БЛЮДИНГ.
Той, хто любить ПУДИНГ
Й часто годить в ГОСТІНГ,
Не буває ХУДІНГ,
А буває ТОВСТІНГ.

Далі старшим дошкільникам пропонуємо розповісти про що-небудь, додаючи до українських слів англійські закінчення, як у наведеному вірші, або за типом mother, father – тітзе, дядзе, дідзе. Діти колективно, а потім самостійно складають речення з "іноземних" слів. Наприклад, Братзе ходінг в магазинінг.

✓ *Читання дитячих анекдотів і усмішок, де люди потрапляють у комічні ситуації, не бажаючи визнавати свою необізнаність з певного питання.*

Кур`єр

– А що таке кур'єр – запитав учитель учня.

– Це той, що курями торгує, – відповів хлопчик.

✓ *Гра „Уточнення”.*

Вихователь просить дітей придумати смішне пояснення значення відомих слів, повідомляючи, що могли подумати інопланетяни, які не знають справжнього значення.

Наприклад: Капелюх – той, що капає з вух; парасолька – сіль, що парує. аденоїди – ниючі істоти, котрі невідомо де поділися; лазня – дірка в паркані; сумка – сумна літера „ка”; квіти – віти зі звуком „к” на верхівці.

✓ *Читання твору Б. Заходера „Кім і кит”.*

– Яка нісенітниця вийшла від зміни лише однієї літери в словах?

– Чому навчає автор цим твором?

✓ *Гра "А упала, Б пропала".*

Вихователь пропонує дітям, використовуючи пари слів, які відрізняються одним звуком та мають різне лексичне значення, скласти спочатку правильні з позиції логіки речення, а потім поміняти парні слова у реченнях між собою. Не зайвим буде звертати увагу дітей на те, якими саме звуками відрізняються слова у парах. Після складання алогічних речень, вихователь пропонує дітям намалювати невідповідності, які були, на їх думку, найсмішнішими. Пари слів: миска – мишка; будка – булка; чайки – майки; корова – корона; котел – козел; чаплі – каплі; папа – лапа; Маша – каша; коза – коса; слон – сон; кріт – кіт; баран – банан.

Наприклад: на голові моїй корона, а в лузі їсть траву корова. - На голові моїй корова, а в лузі їсть траву корона. У шпарку швидко бігла мишка, а на столі стояла повна вареників миска. - У шпарку швидко бігла миска, а на столі стояла повна вареників мишка.

На початковому етапі зі створення речень з невідповідностями дітям можна запропонувати продовжити речення:

Дідусь спирався на галку, а у гнізді ...

У класі запанувала миша, а ... ;

За ручкою розташований зелений лис,...

✓ Читання вірша "Перестав усе, як треба" Т. Лисенко

- Зараз ми послухаємо віршик, у якому слова української мови змінені, як у неправильних підручниках інопланетян.

"Перестав усе, як треба"

Засобакали гавки

Закицькали нявки

Зажабали кваки

Закачкали кряки

Закізкали меки,

Забаранили беки.

За зірки сховалось небо,

Перестав усе як треба.

Т. Лисенко

Після читання вірша вихователь проводить роботу з відтворення змісту твору, а також пропонує дітям згадати, у формі яких об'єктів було надруковано вірші у творах Ш.Сільвестрейна "Вірші на шії жирафи" та Л.Керролла "Аліса в країні чудес". Потім роздає дітям аркуші паперу з віршем і пропонує, обвівши вірш за зовнішнім контуром, пофантазувати, що або кого їм нагадує форма, утворена контурним малюнком.

✓ Гра „Засобакали гавки”.

Вихователь підбирає вирази і пропонує створити з них нові таким чином, як це зроблено у віршику Т. Лисенко. Після перетворень прикметники набувають властивостей іменників, а іменники - прикметників, теж саме відбувається у випадку словосполучень: дієслово + іменник. Дітям дається таке пояснення: „Слово, що відповідало на запитання „що?“, слід замінити на слово, що відповідає на запитання „який?“, або на запитання „що робить?“ Наприклад: Купувати на базарі – базарити на купі; язик заплітається – запліт язикається тощо.

Малювання дітьми кумедних прибульців з іншої планети.

Тема 8. КРАЇНА "ШКЕРЕБЕРТЬ"

Мета: вчити бачити і створювати невідповідності у протилежних поняттях діалектичних категорій (стать, вік, розмір, колір, положення у

просторі, пори року, причина – наслідок, обставина-дія та ін.); виховувати оптимістичне світобачення, розвивати творче та образне мислення.

Види роботи: робота з карикатурними малюнками різних художників, читання творів В. Драгунського „Би”, О. Майбороди „Про Валерика і його татка”, „Навпаки”, Г. Остера „Діти і ці”, читання С. Ферейра „Шкереберть” (уривок), Г. Малик „Плутанина”, В. Пляцковського „Які бувають слова”, Н. Кир'ян „Три ведмеді”, П. Воронька „Картина” М. Сингаївського „Про що говорять звірі”, робота зі створення нових комічних казок на основі казок для малюків „Ріпка”, „Колобок”, „Курочка Ряба”, „Теремок” з використанням прийому морфологічного аналізу, танок-сцєка „Навпаки” під пісню „Золоте весілля” (сл. І. Рєзніка, муз. Р. Паульса, пер. О. Лобов. пісні на сл. І. Долі, муз. С. Петросяна „А чому буває так”, вивчення напам'ять вірша Е. Успенського(у пер. С. Гриценка) „Про пам'ять”, перегляд мультфільмів „Їхав Ваня” , „Картина” (реж. Ф. Єпіфанова), колективне придумування міні-творів на теми: „Країна жартуючих кольорів”, „Країна – догори ногами”, „Країна – задом наперед”, „Країна, де всі вирішили помінятися місцями” та колективне малювання на спільному аркуші придуманих країн.

Фрагменти навчально-виховної діяльності:

✓ Гра "Навпаки: предмет, дія і ознака".

Попереднє слухання та бесіда за змістом віршів Г. Малик „Плутанина”, Н. Кир'ян „Три ведмеді”, М. Сингаївського „Про що говорять звірі”, у яких послідовно представлені невідповідності, що є в об'єкті чи явищі; у дії; в ознаці предмета.

Геть усе, усе на світі
Переплутав хлопчик Вітя
Каже: "Діти вчаться **в полі**,
А комбайн працює **в школі**
Всіх людей стрижуть **в лікарні**,
А лікують **в перукарні**,
Ми книжки берем **в аптеці**,
Ліки – у **бібліотеці**".

Г.Малик

За зразком діти складають переплутані речення. Наприклад: Хліб купують у дитсадку, а дітей на цілий день батьки відводять у магазин, коли йдуть працювати. На дереві росте морква, а із землі можна накопати яблук.

Три ведмеді вухаті
Пішли сіно **копати**,
І картоплю **косити**
І **вирубувать** жито.
Поливали будинки
Й **будували** ялинки.

Н. Кур'ян

За прикладом, наведеним у вірші, вихователь просить придумати пари правильних речень і перебудувати їх на неправильні, помінявши місцями слова, що означають дію. Наприклад: Тато рубав дрова, а мама прасувала білизну. Тато **прасував** дрова, а мама **рубала** білизну.

„Про що говорять звірі”

Ворон каже воронятку:
– Мій біленький.
Слон говорить слоненятку:
– Мій маленький.
Заєць каже зайченяті:
– Мій хвостатий.
Гуска шепче гусеняті:
– Мій крилатий.

М. Сингаївський

За зразком діти складають два правильні речення, які потім перебудовують на смішні, шляхом переставляння слів, що відповідають на запитання „який? Наприклад: Міцна валіза – Смачна каша. Міцна каша – Смачна валіза.

✓ *Читання твору В. Пляцковського „Які бувають слова”.*

– Діти, назвіть слова у вірші, що відповідають на питання "яке"?. Давайте ми теж складемо смішні словосполучення з цими словами. Наприклад: Солодке слово гірчиця.

✓ *Гра „Невідповідності” (їжа, предмети побуту, одяг)*

Вихователь пропонує дітям створити невідповідності в одязі, предметах побуту, їжі. Наприклад: краватка – ласти; лижі – сарафан; купальник – хутрянний

комірець; компот – сіль, м'ясний суп – варення; стілець – вісім ніг, ліжка – ковзани .

✓ Наступний етапом гри: уявне використання замість одних об'єктів інших, з іншої логічної групи. Наприклад: костюм з огірків, компот із капелюхів, паперовий стіл.

✓ Читання, вивчення напам'ять та драматизація за допомогою настільного театру вірша С. Гриценка „Про пам'ять” (За Е. Успенським)

Всім відомо, що у нас
Пам'ять – просто вищий клас!
Прочитаємо лиш вірша
повторимо ураз:

“Їхав Ваня на вікні,
Вів собачку по стерні,
А в цей час зелений фікус
Мив бабуся на коні”.

“Їхав Ваня на коні,
Вів собачку по стерні,
А в цей час якраз бабуся
Мила фікус на вікні”.

– Ну, який же ти дивак,
Тільки хвастатись мастак!
Краще ти мене послухай,
А було усе отак:

– Я завжди всім говорю,
Що ніколи не зубрю,
Що історію про Ваню
Дуже легко повторю:

“Їхав фікус на коні,
Вів бабуся по стерні,
А знайома нам собачка
Мила Ваню на вікні”.

✓ *Бесіда за твором О. Майбороди "Навпаки".*

– Хто є причиною такої назви оповідання?

– Чому назвали зірку на честь Сашка? Чи могло так бути насправді?

– За які „заслуги” Сашка запрошували на кіностудію озвучувати плямкання свині, болотяної трясовини і розпеченої магми? Як ви вважаєте, автор сміється над Сашком чи він справді досяг визначних успіхів, вартих похвали?

– З яких інгредієнтів був спечений „дурничний пиріг”?

– Що може статися з дітьми, які будуть усе робити навпаки, всупереч порадам люблячих батьків?

- Як би ви порадили батькам знаходити спільну мову з „дітьми-навпаки”?
(відповіді дітей)

✓ Читання творів В. Вітки „Чи лили” та О. Пархоменка „Детитам і Явесам”.

Чи лили

– Чи лили олію в редьку,
Чи лили?
– Ти не чилиликай, Федьку,
Сам налий.

– Які нові слова придумали поети у цих віршах? Давайте і ми пограємо у гру, де нам треба стати винахідниками нових слів.

✓ Гра „Винахідники смішних назв”.

- Один англійський письменник Джеремі Стронг написав повість, що має кумедну назву: „Ракета на чотирьох лапах”. Як ви вважаєте, кому або чому він міг дати таку дотепну назву? (Відповіді дітей). Який вихід знайшов герой оповідання "Листівка" М.Дружиніної, не знайшовши в магазині листівки з потрібним написом?

- Згадайте, яку дивну істоту „заразвернус” ви зустріли в казці про Вінні-Пуха? Як вона виникла в казці. Отже, дуже важливо вміти грамотно писати, щоб інші могли правильно розуміти написане. Давайте ми, як і Вінні, теж придумаємо нові назви кумедним істотам і дамо їм кумедну характеристику. За основу можна взяти фрази, які ми часто вживаємо. Вихователь спочатку наводить яскраві приклади, потім діти складають колективну розповідь. Наприклад „хтотам”, „недонас”, „на добраніч” та ін. Звертаємо увагу дітей, що ці назви складені з декількох слів, які пишуться окремо. Наприклад: „Надобраніч” дуже добрий, з різнокольоровою завітчаною польовими квітами бородою дідусь, який любить роздавати своє добро, від чого воно тільки зростає. Зазвичай, роздаючи його, він примовляє: „На добру тарілку”, „На добре тістечко”.

✓ Гра " Кумедна назва казки".

Хід гри : Вихователь пропонує дітям об'єднати назви двох або більше казок в одну кумедну. Наприклад, із казок „Дюймовочка” і „Кіт у чоботях” утворюємо

казку: „Дюймовочка у чоботях” або з казок „Пеппі – довга панчоха” та „Білосніжка і семеро гномів” – „Білосніжка – довга панчоха” тощо.

Згодом завдання ускладнюємо: потрібно самостійно придумати нову кумедну назву загальновідомим казкам. Наприклад, казку „Колобок” можна перейменувати у „Пончик”, „Бублик”, „Цукрова ватрушка”, казку „Ріпка” у „Бурячок”, „Гопінамбур”, „Редька” тощо.

✓ *Розглядання комічних малюнків, придумування до них смішних назв, а також смішних оповідань за планом.*

Орієнтовний план: (Що на малюнку не так і де проходять зображені події? Придумайте смішні причини того, чому все сталося саме так, як намальовано? Які наслідки можуть спричинити події на малюнку? Чи можна весело застосувати (використати) те, що ви бачите на малюнку?)

✓ *Читання оповідання "Би".* Бесіда за змістом твору:

– Що уявив собі хлопчик?

– Як в уяві він називав рідних?

– Кого наслідував хлопчик, звертаючись таким чином?

Повторне читання уривків, які найбільше сподобались дітям. Переказування оповідання „Би”.

✓ *Виконання пісні „А чому буває так”*

А чому буває так?
А чому летить літак?
А чому зорять хвости,
А над ріками мости?
З чого зроблені дощі,
І дерева, і кущі?
Де ж закінчиться ріка?
Та матуся доріка:
Приспів:
Три не ділиться на два,
Кіт-муркіт не скаже "ква",
Пташенята не мовчать,
Риби зроду не кричать.

Стільки суму й щебетань,
Стільки різних запитань,
Нерозкритих таємниць,
Найцікавіших дрібниць!
А якби все навпаки:
В морі плавали б зірки,
Кораблі – у небесах,
Крокодили – у лісах.
Щоб заквакали коти,
Щоб не було темноти,
Все продумано, моє,
Та матуся за своє.
Приспів.

✓ *Читання уривків повісті „Діти і ці” за вибором дітей.*

Вихователь читає назви глав, а діти обирають, яку саме главу хочуть

послухати сьогодні.

Після читання повісті доцільно провести бесіду за запитаннями. Запитання можуть бути такими:

– Чим закінчилась історія про тата, який вередував і не хотів одягати теплий шарф?

– Як вирішила ситуацію дівчинка, яка займалась бізнесом, батьки якої через недостатню увагу з її боку, почали погано поводитися?

– Як хлопчик вчив свого тата не боятися темряви? Що з того вийшло?

– Який розвиток мала історія про тата, який не виконав обіцянки не розмовляти з незнайомими дітьми ?

✓ *Бесіда-роздум: „Якби діти на один день помінялись місцями з вихователями (батьками)”.*

Діти придумують смішні фантастичні розповіді про життя у садочку: підбирають меню, складають розклад занять, описують види діяльності на занятті, правила та інструкції поведінки під час різних режимних моментів (прогулянки, тихої години тощо).

На початку роботи, як зразок, вихователь сам створює комічну розповідь, що стосується якогось аспекту життя старших дошкільників у садочку. Наприклад:

Тиха година.

(Інструкція для „несплюхів”)

„Треба ковзатися ліжком, перевертатися з боку на бік, звішувати голову, заглядаючи під ліжко, перешіптуватися поки не набридне. Потім можна поколупатися в носі, перевірити, чи не збирається хитатись якийсь зуб, не менше десяти разів перерахувати ліжка у спальні, пір'їнки у власній подушці, волосинки на голові сусіда по ліжку. Разів двадцять повторити вправу згортання простирадла у трубочку ногами і акуратного розгортання його. За п'ять хвилин до підйому бажано міцно заснути, щоб ані галас дітей, які граються, ані вмовляння виховательки не змогли найближчі двадцять хвилин потривожити твій сон (Саме стільки часу потрібно справжньому "несплюху" для повного відновлення своїх сил”.

Діти разом із вихователем придумують тематику батьківських зборів і

виховних бесід із вихователями: „Виховання і перевиховання батьків та вихователів”.

Наприклад: „Як переконати батьків одягати нас у мороз правильно, щоб ми могли вільно рухатися, і не були схожі на капусту”, „Як відучити батьків писати в моїх прописах”, „Як пояснити батькам і вихователям, що нам обов'язково необхідно виділяти час для пустощів” тощо.

✓ Гра „Небилиця”.

Діти спочатку разом із вихователем за планом придумують невідповідності, згодом по черзі придумують відповіді і розповідають вихователю на вушко, в кінці роботи вихователь зачитує всю небилицю.

План для створення небилиці може мати такий вигляд:

1. Хто (що) це був (-ло)?
2. Який він (вона) мав(-ла) вигляд?
3. Куди він (вона) пішов (-ла)?
4. Кого зустрів(-ла)?
5. Що зустрічний йому (їй) сказав?
6. Що він(вона) відповів(-ла)?
7. Що йому (їй) зробили?
8. Якою була його (її) реакція?
9. Чим уся історія закінчилася?
10. Висновок чи мораль.[14]

Тема 9. РОЗСМІШИМО НЕСМІЯНУ

Мета: розвивати зв'язне мовлення, розширювати словниковий запас, виховувати у дітей потребу і здатність за допомогою комічних творів покращувати настрій собі та іншим, удосконалювати навички виконавської майстерності дітей.

Види роботи: прикрашання кімнати, у якій знаходиться група, до свята 1 квітня, придумування кумедних костюмів, розігрування скетчів (міні-сценок), інсценізація сюжетних сценок, читання гуморесок, дитячих анекдотів, смішних віршів, вікторина-веселина за твором Г. Остера „Шкідливі поради”, гра „Який, яка, яке”, першоквітневі розіграші.

Фрагменти навчально-виховної діяльності:

Видатний письменник Лев Толстой говорив: „Є три сорти оповідачів смішного: нижчий сорт – це ті, котрі під час своєї розповіді сміються, а слухачі не сміються, середній сорт – це ті, котрі сміються і слухачі сміються; вищий сорт – це ті, котрі не сміються, а сміються тільки слухачі”.

– Бажаю вам стати оповідачами вищого сорту.

– Діти, подивіться хто це до нас завітав?

(На роль Несміяни обирають дитину з яскравими артистичними здібностями (краще хлопчика) або працівника дитячого садка, який протягом заняття буде демонструвати смішні незадоволені гримаси.)

– Діти, покажімо свою майстерність і спробуймо розсмішити цю зарюмсану дівчину.

✓ *Виразне читання дітьми смішних віршів, гуморесок, анекдотів.*

„Буйні предки”.

Вдарив батько спересердя хлопчика малого.

Той поплакав, переплакав та й питає в нього:

– Тебе, татку, бив твій татко?

– Бив, та ще й немало.

– Ну, а татка твого били?

– Теж перепадало. –

І сказало хлопченятко, заломивши ручки:

– Тепер ясно, звідки в тебе хуліганські штучки.

Г.Бойко

✓ *Розігрування комічних міні-сценок. У групу чи в зал забігає добре відома дітям людина (працівник ДНЗ, дитина або хтось із батьків), тримаючи руки біля голови з розчепіреними віялом пальцями і кричить, що вона Олень, оббігши групу (зал), вона вибігає, за декілька секунд убігають декілька інших, добре відомих дітям людей з іграшковими рушницями і кричать, що вони мисливці і запитують, куди побіг олень. (Комічність ситуації полягав тому, що добре відомі дітям люди, яких вони звикли бачити серйозними, блазнюють, не використовують костюмів для створення образу, а лише зовнішні комічні засоби).*

Забігає клоун, у якого вся спина у крейді. Діти говорять йому про це. Клоун

відповідає, що здогадався про першоквітневий жарт дітей. Починає розігрувати дітей:

– А в тебе під оком синець.

– А де це платтячко так забруднила?

– Ти завжди з метеликом на голові в садок ходиш чи це він тільки в садочку до тебе сідає?

Діти продовжують казати про брудну спину, на що він реагує зображуючи гнів:

– Не чіпляйтесь до мене. Досить уже жартувати. У мене чиста спина. Я минулого четверга в дзеркало дивився і спина була чистою, так що ви мене не розіграєте. І не сподівайтесь.

Вихователь просить дітей розказати відомі чи придумати нові розіграші. *(Попередньо діти отримували завдання знайти разом з батьками інформацію про світові кумедні розіграші і розіграші, за допомогою яких можна розіграти близьких).*

Діти розповідають про добрі розіграші, за допомогою яких можна розіграти дітей зі своєї групи та близьких:

– „*Хочеш намалюю орла?*”. Дитина ставить це запитання іншому, потім малює яйце і каже, що треба почекати поки вилупиться орел.

– „*Шкарпетка*”. Треба запитати: „Хто це на стелю шкарпетку приклеїв?”

– „*Розіграш з нитками*”. Котушка ниток контрастного до одягу кольору кладуть у кишеню, а кінець нитки має бути протягнутий під одягом і звисати в іншому місці. Хтось, обов'язково захоче зняти нитку.

– Діти, розкажіть про розіграші, за допомогою яких вам удалося розіграти когось або хтось розіграв вас.

✓ *Гра "Який, яка, яке навпаки"*.

Хід гри: Одна дитина за допомогою „Українських ієрогліфів” записує задумане слово. Іншим дітям вона повідомляє тільки родову ознаку задуманого слова (воно, вона, він чи вони). Інші діти навмання називають ознаки.

Наприклад, дитина задумала слово „жирафа”. Повідомляється, що задумане слово це – „вона”. Діти придумують такі ознаки: гостра, зелена, неслухняна. Потім складають за допомогою вихователя невелику розповідь про задуманий об'єкт за цими ознаками.

✓ *Жартівлива вікторина за твором Г. Остера „Шкідливі поради”:*

– Яка причина, на думку автора, того, що багато-хто з дитинства ненавидить арифметику?

– Що буде, якщо мама виконає все, що обіцяла?

– На чому треба малювати подарунок мамі на день 8 Березня ?

– Що треба робити, щоб ніхто не сказав, що ти базіка?

– Який правильний спосіб допоможе сподобатись дорослим?

– Що треба зробити, якщо набридло лежати у лікарні?

– Що треба робити в магазині, коли мама не хоче "все, що бачить купувати"?

– Чому ніколи не треба мити "руки, шию, вуха і лице" і стригтись?

– Як треба поводитися, якщо прийдуть гості, щоб батьки вас похвалили?

– Що треба зробити, якщо побачиш гострі предмети?

– Що треба розповідати дорослим, коли вчинив погано?

– Як поводитися, коли приходиш за запрошенням на день народження: чи треба брати з собою подарунок, чому не можна розмовляти, ближче до чого треба сісти за столом, чому не можна варення ховати у кишені?

– Що треба обіцяти щоразу, коли ви прокидаєтесь та лягаєте спати?

– Що треба робити, коли ви зі своїм дідусем проходите повз магазин іграшок?

– Що треба зробити із супом, щоб не примушували вас його їсти?

– Як треба їсти кашу, якщо немає бажання це робити?

– Ідучи повз двері, куди треба закласти палець?

– Що треба зробити з ліками в аптечці?

– Як треба приймати подарунки?

- Що треба зробити з надувними кульками, щоб їх стало більше?
- Як треба поводитися у зубного лікаря?
- Яким чином краще виганяти з квартири мух і комарів?
- Куди краще залізти, щоб було зручніше упродовж дня добре поводитися?
- Об що краще витерти руки після обіду?
- Кого або що можна скинути вашим ворогам на парашуті, щоб вони самі прибігли до вас здаватися у полон?

✓ *Гра „Сміливий кухар”*

Придумування дітьми смішних інгредієнтів якої-небудь страви.

✓ *Гра-драматизація за допомогою театру ляльок за казкою „Хатина, яку побудував Джек”.* (Комічність полягає в тому, що ролі виконують смішні персонажі, деякі з яких виготовлені вихователем разом із дітьми). Наприклад, роль синиці виконує товстий кумедний страус, роль собаки неприродно тонка і довга такса тощо.

✓ *Розігрування міні-сценок за гуморесками, дитячими анекдотами та реальними діалогами між дітьми, підслуханими Л. Камінським.*

Наприклад:

- Слухай, я ящірку спіймав.
- А де вона?
- Тільки хвіст залишився, а обличчя утікло.

- - -

- Кого це ти намалював?
- Жирафу.
- А де її голова?
- Не вистачило місця.

- - -

Скільки разів тобі повторюю, щоб ти не грав з невихованими дітьми!

- Чому ти не граєш з добре вихованими хлопчиками?
- Їм не дозволяють зі мною грати.

- - -

- Розкажи про характер Баби-Яги.
- Баба-Яга ховала свою добру душу у ступі з мітлою.

- - -

- Мамо, цей великий шматок торта ти залишила для Олі?
- Ні, для тебе.

- Такий маленький шматочок!?

Кухлик

Дід приїхав із села, ходить по столиці.

Має гроші – не мина жодної крамниці.

Попросив він: – Покажіть кухлик той, що з краю. Продавщиця: –

Что? Чево? Я не панімаю.

Кухлик люба покажіть, той, що з боку смужка.

– Да какой же кухлік здесь, если это кружка.

Дід у руки кухлик взяв і нахмурих брови:

– На Україні живете й не знаєте мови.

Продавщиця теж була гостра та бідова.

– У меня есть свой язык, ні к чему мне мова.

І сказав їй мудрий дід: – Цим пишатися не слід,

Бо якраз така біда в моєї корови:

Має, бідна, языка і не знає мови.

Г.Бойко

Тема 10. МАЙСТЕРНЯ ЗІ СТВОРЕННЯ СМІХОВИНИ.

Мета: *формуванн елементарні уявленнн про багатозначні слова, пряме і переносне значеннн виразів, виховувати вміннн бачити комічність невідповідного контексту, вживаннн багатозначних слів та виразів з переносним значенннм; порівняннн за неістотною ознакою, порівняннн протилежних об'єктів; вчити дітей знаходити засоби створеннн комічного ефекту у змісті художніх творів; вчити створювати незвичайні асоціації, порівняннн за неістотною властивістю, порівняннн значного об'єкта чи явища із незначним, або навпаки; в процесі ігор зі створеннн комічного практично ознайомлювати дітей з основними логічними операціями: аналіз, порівняннн, асоціюваннн; збагачувати мовленнн дітей фразеологізмами.*

Види діяльності: *психогімнастичні вправи за вибором дітей, сприйманнн і емоційно виразне відтвореннн дітьми анекдотів, смішинок, гуморесок, де сутність комічного полягає в обігруваннн багатозначних і близьких за звучанннм слів; слуханнн і підспівуваннн пісень Н. Май „Парасолька”, „Доц”, слуханнн та обговореннн оповіданнн „Пісенька про все”, пародіюваннн кумулятивних казок*

„Ріпка”, „Колобок”, „Рукавичка”, „Теремок”, робота з ілюстраціями, де зображено пряме значення образних виразів, гра з малювання прямого значення образних виразів.

Фрагменти навчально-виховної діяльності:

✓ Читання уривку з повісті „Пляшкова пошта” про крилаті слова.

„Ціла фраза з трьох крилатих слів, котрі вилетіли з рота вчительки і відправились спочатку прямо на стелю, потім облетіли навколо люстри, пролетіли повз дошку... і вилетіли у вікно”.

– У якому значенні вжито крилаті слова в уривку з повісті „Пляшкова пошта”? Чи можна цей вираз вживати у прямому значенні?

✓ *Бесіда після слухання оповідання М. Дружиніної „Пісенька про все”.*

– Які слова з пісні „Одна сніжинка іще не дощ” наспівувала мама. Які слова наспівував син, пародіюючи пісню?

– Давайте ми, як і хлопчик, придумаємо продовження пісеньки-пародії.
(Діти складають власні варіанти)

✓ *Гра „Пісню весело зміни на смішну”.*

Вихователь проспівує назву гри і пропонує дітям за мелодією вгадати, яку пісню він переробив (переклад пісні „Вместе весело шагать” (сл. Матусовського М., муз. Шаїнського). Давайте разом проспівуємо початок цієї веселої пісні:

Разом весело іти
Разом весело іти на просторі
На просторі, на просторі,
І співати краще разом тільки в хорі,
Тільки в хорі, тільки в хорі.
Заспівай нам пісню, люба перепілочко,
Раз листочок, два листочок - буде гілочка,
Раз стіжечок два стіжечок - вишиваночка,
Раз слівце і два слівце -буде співаночка.

– Цю пісню, діти, можна переробити, наприклад, так:

„Пісню весело зміни на смішну, на смішну, на смішну,
І себе розвесели, й дітлашню, й дітлашню, й дітлашню”.

– Згадайте, як переробив закличку „Іди, іди, дощику” Вінні?

– Давайте разом із вами теж спробуємо за прикладом Вінні зробити маленькі віршики смішними.

✓ Гра „Продовж вираз”.

Вихователь називає властивість об'єкта чи явища. Дітям треба правильно вибрати слова з поданих слів, і ввести їх на місце пропущених слів в образний стійкий вираз, який у переносному значенні характеризує дану властивість.

Наприклад:

✓ Робити щось дуже якісно.

Комар носа не ... (укусить; задерє; підточить, приліпить).

✓ Добре запам'ятати.

Намотати на ... (паркан; голову; вус, собаку).

✓ Дуже веселий, задоволений, радісний.

На сьомому ... від щастя. (поверсі; тролейбусі; небі, стільці)

✓ Про когось, хто непричетний до чогось, зайвий.

Приший кобилі ... (вуха; хвіст; гудзик, карман)

✓ Виявляти покірність.

Тихший від води, нижчий від ... (паркану; слона; трави; мишки)

✓ Відмовлятися від сказаного, визнавати помилковими свої слова.

Забирати свої слова ... (у сумку, з дитсадка, у друга, назад)

✓ Обіщати і не виконувати.

Кидати слова на ... (стіл, небо, землю, вітер)

✓ Винахідливий у розмові, суперечці.

За словом ... не полізе. (під стіл, у карман, на дерево, у валізу).

✓ Мовчати, зберігаючи таємницю.

Тримати... за зубами. (цукерку, котлету, язик, гудзик).

✓ Бути в поганому настрої

Якась ... вкусила. (корова, дитина, муха, шафа)

✓ Втручатися у чий-небудь справи.

Пхати свого... (кота, брата, носа, бублика)

✓ Неможливість щось або когось знайти.

Шукати ... в копиці сіна. (голку, ковбасу, слона, школу)

✓ Перебільшувати що-небудь, надавати чомусь несуттєвому великого значення.

Робити з мухи ... (красуню, пилінку, муху, тролейбус)

✓ Мати недостатній досвід, бути недосвідченим.

Мало каші (розлив, зварив, випив, з'їв)

Коли діти складуть правильні стійкі вирази, вихователь просить, використовуючи подані слова або вигадавши свої, скласти смішні вирази.

Наприклад, „За словом на дерево не полізе”.

✓ *Читання вірша "Подарунок"*

Мамі в день народження додому
В подарунок фен приніс татусь.
Роздививсь його маленький Рома
І на кухню до матусі – шусть.
– Мамочко! Іди скоріш в кімнату, –
Радий хлопчик їй секрет відкрив,
– Подивися, там для тебе тато
Пилосос на голову купив!

Степан Гриценко

– З чим порівняв хлопчик фен? Придумайте смішні порівняння для фена.
(пропелер для літання, віяло для голови)

Гра „Сонце схоже на млинець”.

Зміст гри: вихователь просить поміркувати і сказати, на що схожі предмети і явища довкілля. Вихователь називає об'єкт, пропонує дітям пригадати предмети чи явища, які тільки за незначною ознакою мають спільне з названим, до якого треба придумати смішне порівняння. Для цього діти спочатку називають якості та ознаки об'єкта, до якого треба придумати смішне порівняння.

Наприклад, вихователь пропонує вигадати смішні порівняння до природних явищ „сніг” і „дощ”. Властивості та ознаки снігу, які можуть назвати діти: тане,

пухнастий, літає, білий, холодний, стелиться. Відповідно до названих ознак вихователь пропонує згадати об'єкти, які мають одну чи дві-три схожі властивості. Якщо спільних властивостей більше, порівняння не буде незвичайним. Сніг, що лежить на землі, діти можуть порівняти з „манною кашею”, що втекла з казки „Горщик каші”, „велетенським ведмедем, що розлігся по землі”, „солодкою ватою”; сніг, що падає з „пір'ям”, „ватою”, „цукром, сіллю”. Наприкінці гри вихователь пропонує дітям поміркувати: „Що хорошого могло б відбутися, якби насправді сніг ненадовго перетворився на те, що ви придумали? Одягніть жовтогарячі окуляри і придумайте смішні відповіді”.

✓ *Читання творів*, де вживаються різні значення багатозначних слів і описується буквально значення переносних виразів. Наприклад:

Що таке байка.

Син-школяр читає книжку. – Тату, таточку! – гука. -
Ось написано тут байка. Це матерія така?
– Ні, то вірш, в якому можна нісенітниці знайти,
Що свиня балака з дубом, як оце зі мною ти.

Павло Глазовий

– Яке багатозначне слово вжив Павло Глазовий у цій гуморесці? Як пояснив татко, що називають байкою? Чи було для тебе його пояснення смішним?

✓ *Читання вірша „Урочиста подія” Г. Фальковича.*

Йшов графин з Графинею,
Наче з господинею,
І як пан із панною,
Ваня йшов із Ванною
І немов з дівицею
Йшов Рушник з Рушницею,
Синій Ірис вів Іриску,
Білий Рис – тоненьку Риску:
Вів Голубку під вінець капустяний Голубець.

Після читання діти обводять на аркуші вірш за зовнішнім контуром і фантазують, на кого або що схоже контурне зображення.

– Діти, знайдіть у цьому вірші слова, які мають схоже звучання.

– Скажіть мені, ці схожі слова можна поставити поряд, якщо порівнювати їх за виглядом, за значенням ? (Відповіді дітей).

✓ Гра „Чоловік і жінка”.

Вихователь пропонує пограти словами, за поданим у вірші зразком, створивши родові форми слів, що мають форму лише одного роду.

У зозулі чоловік зозул, у сови... тощо.

– Діти, у нашій мові є слова, які однаково звучать, а означають зовсім різні поняття. Уявляєте, яка смішна ситуація може виникнути, коли одна людина вживає слово, маючи на увазі одне його значення, а хтось ненавмисно зрозуміє його в іншому значенні?

– Згадайте різні значення наведених багатозначних слів і придумайте випадки, коли люди, вживаючи багатозначне слово, можуть уявляти різні поняття. Вихователь пропонує ряд слів, діти обирають якесь одне і розігрують з ним коротку сценку (кран (підйомний і водопровідний), натоптати (наслідити і щільно скласти), добро (майно і добрі справи), лист (частина рослини, папір, форма матеріалу), голка (їжака, ялини, для шиття), лисички (тварини і гриби) тощо).

Методику роботи зі співзвучними словами проводять аналогічно: розігрують сценку, де одна дитина або вихователь ставить будь-яке запитання, а той, хто відповідає, вдає, що недочув, і придумує відповідь зі співзвучним словом до будь-якого слова чи словосполучення у вигляді запитання.

Перед грою рекомендуємо прочитати твори та уривки з творів, у змісті яких обіграно співзвучність слів і словосполучень.

Наприклад:

„Ките, ките, покатай”.

Ките, ките,
покатай!

Сяду верхи на **кита** - й
помандруємо в **Китай**.

Тільки я і **тільки ти** -
що за диво **ті кити**!

М. Фішбейн

✓ Читання уривку з твору Л. Керролла „Аліса в країні чудес” у перекладі П. Таращука. Робота за уривком:

– Пригадайте речення, де Миша говорила одне, а Аліса чула інше.

Миша сказала: „Ця непроста ...”, Аліса: „Тягне хвоста?”. Миша сказала: „...комусь бракує вух, зла на вас немає”, Аліса перепитала: „Вам бракує вузла?... Якщо вам треба вузол на хвості, я допоможу зав'язати”.

Наведемо приклад організації гри з дітьми старшого дошкільного віку. Запитання: „Сьогодні буде дощ?” Відповідь: „Так, я люблю борщ”; З.: „На вулиці сиро?” В.: „Я теж з'їв би сиру” З.: „Ви ремонтуєте дах?” В: „Ми ніколи не репетуємо і не кричимо „Ах”.

З.: „У тебе русяве волосся?”

В: „Немає в мене колосся”.

З: „Отже, ти лисий?”

В: „Рису теж у мене немає” і т.д. Продовжувати діалог можна до тих пір, поки не вичерпано ідеї.

✓ Читання вірша Ю. Кушака „Банька”.

– З чим порівнюють свинок у віршику? Чи є для вас смішним порівняння свинок з „рожевими хмаринками”? Чому?

✓ Гра „Свиня і сніжинка”.

Зміст гри: діти разом із вихователем обирають два не схожі за ознаками чи властивостями об'єкти чи явища і називають ознаки кожного, потім ознаки одного об'єкта переносяться на інший.

Наприклад, свиня, з властивостями сніжинки: тендітна, пухнаста, легка, гарна, літає, кружляє. Черепаха з властивостями зайця: швидко бігає, має довгі вуха, пухнасте хутро, короткий хвостик.

Додаток

З метою виховання почуття комічного у старших дошкільників доцільно використовувати:

Карикатурні ілюстрації художників: Бутчкова Р., Варшамова Р., Дмитрюка В., Кабакова І., Лаптева О., Мілутки Є, Огороднікова Г, Пивоварова В., Раскіна В, Ротова К., Семенова І., Тюніна С., Чижикова В. та ін.

Художні твори:

Александрова Г. „Домовенок Кузька”; Бісет Д. „Шшшши”, „Під килимом”; Бойко Г. „Билиці діда Гриця”; Бондаренко В. „Вниз головою”; Горбачов В. „Казки про Хрюшу” (комікси); Драгунський В. „Оповідання”; Дружиніна М. „Оповідання”; Заходер Б. „Вірші”; Камінський Л. „Оповідання”; Керролл Л. „Аліса в країні чудес”; Курков А. „Пригоди Пустомеликів”; Ліндгрєн А. „Пеппі – довга панчоха” (уривки), „Малий і Карлсон, що живе на даху” (уривки); Маршак С. „Отакий роззява”; Мошковська Е. „Вірші”; Муха Р. „Вірші”; Майборода О. „Не зовсім казки”; Остер Г. „Казка з подробицями”, „Пригоди Піфа”, „Книга про смачну і здорову їжу людоїда”, „Дети и эти”, „Шкідливі поради”; Носов М. „Бобік у гостях у Барбоса”, „Пригоди Незнайка та його друзів”, „Незнайко у Сонячному місті” Пантелеєв Л. „Фенька”, „Буква „Ти””; Раскін О. „Як тато був маленьким”; Семенов А. „Ябеда-корябеда” (комікси), „Записная книжка волшебника”; Сільвестрейн Ш. „Де закінчується тротуар”, „Лафкадіо”; Стентон Е. „Ви поганець, пане Гам”; Тюхтяєвы І. и Л. „Зоки и бада”; Усачов А. „Розумна собачка Соня”, „Иван-дурак”; Успенський Е. „Про Віру і Анфісу”, „Крокодил Гена та його друзі”; Чеповецький Ю. „Неймовірні пригоди М'якуша, Нетака і Непосидька”; Чуковський К. „Плутанина”, „Федорине горе”, „Мийдодір”; Шульжик В. „Приключення Фунтика”.

Українські народні казки: „Як Микола був коровою”, „Як пан по-німецькому говорив”, „Про дурня”, „Язиката Хвиська”, „Потреба, білий і сонце в решеті”, „Про Івана дурня”, „Пан та коза”, „Таке і гірше за таке”.

Рекомендована література:

1. Анискевич С.С. Путешествие в хохоталию: кн. для чтения по русскому языку. / С.С. Анискевич, Ю.О. Анискевич. - Минск : Европейская книга, 1995.
2. Артемова Л. Театр і гра. Дома, у дитячому садку, в школі. / Л.Артемова. - К.: Томіріс, 2002. - 291с.
3. Базовий компонент дошкільної освіти. / За заг. ред. А.Богуш. – К.: Видавництво, 2012. – 26с.
4. Баркан А. Большая книга о воспитании детей. Дайте ребенку максимальные шансы стать счастливым, или я люблю тебя, мой шалунишка./ А.Баркан. – М.: АСТ, 2009. – 670 с.
5. Бутчков Р. Що тут не вірно? Знайди помилки на малюнках. / Р. Бутчков. - К.: Видавничий дім „Книжковий парк”, 2004.
6. Веселый праздник / авт.-сост. И.С. Скрипник. – М.: АСТ; Донецк: Сталкер, 2007. – 222 с.
7. Гра дошкільника: теорія і практика. Дайджест 5 / Упор. Г. Григоренко. - Запоріжжя ТОВ "ЛПС" ЛТД, 2007. - 196 с. - (Бібліотека вихователя дошкільного навчального закладу).
8. Крутій К.Л. Сучасне заняття в дошкільному навчальному закладі: традиції чи інновації? Монографія./ К.Л. Крутій. - Запоріжжя: ТОВ "ЛПС", 2009. - 176 с.
9. Маленькие игры в большое счастье. Как сохранить психическое здоровье дошкільника./О.В. Хухлаева, О.Е. Хухлаева, И.М. Первушина. – М.: Апрель Пресс, Изд-во ЭКСМО-Пресс, 2001. – 224 с.
10. Методика організації художньо-мовленнєвої діяльності дітей у дошкільних навчальних закладах: підручник для студентів вищих навчальних закладів факультетів дошкільної освіти./ А. Богуш Н. Гавриш, Т. Котик. – К.: Видавничий Дім „Слово”, 2006. – 304 с.
11. Мищенкова Л.В. Калейдоскоп дел для начальной школы./ Л.В. Мищенкова – Ярославль: Академия развития, 2005. – 192 с.

12. Радлов Н. Рассказы в картинках. / Н.Радлов.- Л.: Детская литература, 1970.
13. Светличная Л.В. Праздники без проблем: Сценарии для детского сада./ Л.В. Светличная – М.: ТЦ Сфера, 2007. – 128 с.
14. Синицин В.А. Путь к слову. Из записок учителя. Пособие по развитию речи для преподавателей русского языка, учителей начальных классов и их учеников./ В.А. Синицин. – М.: АО „Столетие”, 1997. – 416 с.
15. Суцевская С.А. Тексты шиворот -навыворот./ С.А. Суцевская – М.: Карапуз. 2005. – 16 с.
16. Фесюкова Л.Б. От трех до семи. / Л.Б. Фесюкова. – Харьков: Фолио; СПб.: Крисалл, 1996. – 446 с.
17. Хаткина М.А. Уроки житейской мудрости для детей и взрослых в сказках и играх. /М.А. Хаткина – Донецк: ООО ПКФ „БАО”, 2008. – 304 с.

Зміст

Передмова	3
Тема 1. Світ Настрою. Країна Сміху.	6
Тема 2. Кумедні тваринки і смішні чоловічки	12
Тема 3. Смішне гризіння граніту науки	16
Тема 4. Весело прощаємось з негативними якостями	21
Тема 5. Міх сміху від народу	24
Тема 6. Маленькі Мюнхаузени	26
Тема 7. Прибульці з іншої планети	29
Тема 8. Країна Шкереберть	33
Тема 9. Розсмішимо Несміяну	40
Тема 10. Майстерня зі створення сміховини	45
Додаток	52
Рекомендована література	53

Навчально-методичне видання

Валентьєва Тетяна Іванівна

**ВИХОВАННЯ ПОЧУТТЯ КОМІЧНОГО
У СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ**

Методичний посібник

Коректор Н. Євтушенко

Технічний редактор В.Лозовий

Комп'ютерна верстка В. Лозовий

Малюнок обкладинки І. Шельменко

Підписано до друку 18.12.2013 р.
Формат 60х90/16. Друк офсетний. Гарнітура Times
Ум. друк. арк.. Обл. вид. арк. .
Тираж 100 прим.

Віддруковано Лозовий В.М.
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників і
розповсюджувачів видавничої продукції
Серія ДК № 3759 від 14 квітня 2010 року

14027 м. Чернігів, вул. Станіславського 40
Тел. (0462)972-661
www.lozovoy-books.cn.ua